

Кажани в колекції Зоологічного музею Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

С. Ребров

Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України (Київ)

Bats in the Collection of the Zoological Museum of the Luhansk Taras Shevchenko National University. — **Rebrov, S.** — The collection of bats in the Zoological Museum LNU are summarized and analyzed. In general in the studied collections of the zoological museum and the laboratory «CORSAC» remains 71 bats samples of 18 species. These materials are a valuable source of data on the composition of regional fauna and are important for comparison in the study of historical fauna changes in the future.

Кажани — одна з найбагатших за видовим складом груп ссавців: у сучасній фауні світу за даними на 2005 р. відомо 1116 видів, тобто кожний п'ятий вид ссавців. Існує кілька факторів, які визначають високий рівень привабливості кажанів як об'єктів дослідження та об'єктів для знайомства відвідувачів музеїв з біорізноманіттям. Рукокрилі — єдині ссавці, які пристосувалися до активного польоту. Вони ведуть нічний спосіб життя, тому роздивитися цих тварин для багатьох можна тільки в музеї.

Кажани — одні з найтаємничіших тварин у світі. Існує дуже багато міфів та легенд, пов'язаних з ними, і тому у будь-якому природничому музеї, рукокрилі є дуже цінними експонатами, які привертають увагу багатьох відвідувачів. Окрім того, рукокрилі — надзвичайно чутлива до змін довкілля група тварин, показники видового багатства і чисельності якої свідчать про ступінь збереженості чи забрудненості будь-якої ділянки суходолу. Кажани — найуразливіша група ссавців, усі види кажанів нашої фауни занесені до «Червоної книги України»; всі види європейських кажанів охороняються згідно із Бернською конвенцією.

Автором проведено аналіз складу колекції рукокрилих в Зоологічному музеї ЛНУ як зібрання, яке дотепер не проаналізовано з хіроптерологічної точки зору. Систематика прийнята за останнім оглядом ссавців фауни України (Загороднюк, Смельянов, 2012).

Загальний опис колекції. В цілому в досліджених колекціях зоологічного музею ЛНУ та лабораторії «Корсак» зберігається 71 зразок кажанів 18 видів 8 родів. Колекція складається з двох частин: 1) експозиції в самій залі музею, на якій виставлено шкірки та опудала, та 2) фондів, у які входять шкірки, остеологічні матеріали (черепи, скелети), вологі препарати

(як спиртові, так і формалінові). Також враховано колекцію Лабораторії «Корсак».

Експозиційна частина представлена одним стендом з чучелами кажанів, змонтованими на одній площині. Ця частина колекції включає 9 екземплярів таких родів: підковик (*Rhinolophus*), нічниця (*Myotis*), вухань (*Plecotus*), широковух (*Barbastella*), вечірниця (*Nyctalus*), нетопир (*Pipistrellus*), пергач (*Eptesicus*). До цієї групи включено три давні зразки (1 вухань та 2 нічниці вусаті) з демонтованих 2013 р. стендів у біокабінеті (ауд. 165), які планується розмістити на експозиції.

Мокры фонди включають три колекційні зразки двох видів: *Eptesicus lobatus* (пергач хозарський) [аловид пергача пізнього — *E. serotinus*], *P. pipistrellus* s. l. (нетопир карлик) [матеріал не перевизначено; найімовірніше це *P. pygmaeus*].

Остеологічна колекція включає два зразки двох видів: Лилик двоколірний (*Vespertilio murinus*), Нічниця водяна (*Myotis daubentonii*).

Колекція Лабораторії «Корсак». В Лабораторії накопичуються різно-рідні дані, пов'язані зі знахідками загиблих тварин. Тут є близько 50 зразків, це переважно вологі препарати (25) та черепи (15) восьми видів у робочій колекції Лабораторії (наразі ці зразки знаходяться в робочій колекції керівника лабораторії І. Загороднюка).

Усі експозиційні зразки — без етикеток. Проте відомо, що всі вони давні, принаймні з часу існування музею в старому корпусі, тобто зібрані не пізніше 1968 рр., а, найімовірніше, були тут ще раніше. На відміну від експозиційних, всі інші зразки — з етикетками. Серед них відзначимо матеріали О. Кондратенка з Луганщини, зібрані на початку 2000-х рр. (*Myotis daubentonii*, *P. pygmaeus* та ін.). Всі матеріали з колекції Лабораторії мають повні етикетки і походять з різних місць України (переважно Луганщина, а також Крим, Черкащина, Асканія-Нова та ін.).

Обсяг колекції Зоологічного музею ЛНУ загалом невеликий, але в ній представлений досить репрезентативний для фауни України набір видів і наявні майже всі види місцевої фауни, що дуже важливо для порівняльної характеристики рукокрилих. Зоологічний музей ЛНУ є одним із ключових центрів збереження зразків, що характеризують біорізноманіття, зокрема і кажанів. Ці матеріали можуть слугувати цінним джерелом даних про склад регіональної фауни та в подальшому можуть бути важливими для порівнянь при вивченні історичних змін фауни. Колекційні зразки кажанів мають важливе значення для поширення знань про цих тварин та є цінними для освітніх курсів з екології та охорони тварин.